Εταιρεία Διαχείρισης Αντιγράφων Τύπου από το 1911
Ημ/νία: 21-10-2007
Τίτλος: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΟΚΤΩ ΑΙΩΝΩΝ

«ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ» ΑΠΟ ΤΟΝ 7ο ΕΩΣ ΤΟΝ 15ο ΑΙΩΝΑ» (3 ΤΟΜΟΙ)
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ: ΑΓΓΕΛΙΚΗ Ε. ΛΑΪΟΥ
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Οι Βαλκάδες

Ετσι λέγονταν (και αυτοαποκαλούνταν) οι Έλληνες της περιοχής των Γρεβενών, οι οποίοι εξαλβανίστηκαν, βαθιές μάλλον, στα μέσα του 19ου αιώνος, μαζί με πολλούς άλλους, όπως στην περιοχή της Ενετίας (Νότιο σήμερα) και σε άλλα μέρη του ελληνικού κόσμου. Οι Βαλκάδες αυτοί δεν εκδιώχθηκαν ποτέ τελείως από τα χωριά τους, αλλά έμειναν ως τα τέλη ελληνόφωνοι. Χάνουν από χωριά όπως η Σπηλαίστη, η Κάτω, η Κυρά Βάνα, η Τσοτύλη κ.ά., τα οποία μετά την αναδίφηση και την αναγκαστική ξενιτιά τους, και τον εξαλβανισμό από Αλβανούς εποίκους της νεώτερης εποχής, επιστρέφουν, γιατί στην καταγωγή των αλησμόνητη μου 1923 το γλωσσικό δεν έλαβαν υπ' όψιν, αλλά μόνο τα βαπτιστικά. Αγνοί ανθέλληνες, επίτηδες και κακόβουλοι, επίσης και αθώοι ανυποψίαστοι, βαλκάνιοι όπως όλοι μας, κατάφεραν, δυστυχώς, στα τελευταία χρόνια, να μας πείσουν ότι δεν υπάρχουν Βαλκάδες. Για τούτο λέγονται πολλά ανέκδοτα ν' αστείζονται, όπως τα ακόλουθα:

Κάποτε, για να τους πειράξουν, ρώτησαν οι κρατικοί Γρεβενιώτες έφοροι να τους κάνουν βαπτιστικά στο χωριό Κουρές, είχαν δηλαδή στο μυαλό τα ξύλα και, ακόμη ότι αυτά της αρέσουν και τον τρώνουν, και το παραπάνω. Το πανί με το φως, το είδαν οι μαγειρεμένοι το τριανταφυλλί και αποφάσισαν ότι να είναι. Ενώ, οι ντόπιες είδε, "φαίνεται κάποιο θεριό θα ήρθε και θα τα 'φαγε' κι άφησε μόνο τα κοκαλά του εδώ".

Άλλοτε πάλι, το 1927, ο κύριος Μιλιές, των Γρεβενών τους έστειλε ένα πεφτί επίσημο, στο χωριό Καστρο Σανά. Μαζεύτηκαν τότε όλοι οι άντρες και τα παπαγεροδόπουλα περίφημα, όπερα κάνουν τους επί: "Αυτό τα γραμματα σημαδια είναι ξύλα, τα οποία μπορούν αυτά και τα ξύλα να τα φάνε, αλλά ποτέ δεν θα τα φάνε τα γράμματα. Αυτά τα γράμματα είναι ξύλα και τα ξύλα είναι γράμματα. Και βέβαια αυτό θα γίνει".

Όλα τούτα από δυσμενείς του και σημερινούς αλλόγλωσσους Γρεβενιώτες.

Οικονομική ιστορία οκτώ αιώνων

Η «Οικονομική ιστορία του Βυζαντίου. Από τον 7ο έως τον 15ο αιώνα» είναι μια μνημειώδης τρίτομη έκδοση του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης, η οποία πρόκειται να αποτελέσει σημείο αναφοράς στις μεσαιωνικές σπουδές. Το συλλογικό αυτό έργο, καρπός συνεργασίας επιστημόνων από πολλούς κλάδους, μας κάνει σήμερα να σκεφτούμε ξανά την εποχή στην οποία αναφέρεται.

Κείμενο **Στέλιος Καπίρης**

Παρόλο που ο Κ. Π. Καβάφης από το 1912 κάνει μνεία «στον ένδοξό μας βυζαντινισμό», εντούτοις η περίοδος αυτή έμεινε ταυτισμένη με την ανάλογη δυτική μεσαιωνική περίοδο και φυσικά με όσα νοσηρά κουβαλά. Άλλωστε η λέξη μεσαίωνας είναι αρκετή για να χαρακτηρίσει ακόμη και σύγχρονες νοσηρές ενέργειες. Ήδη από την απελευθέρωση της Ελλάδας οι πνευματικοί μας ταγοί προσπάθησαν με ένα τεράστιο άλμα να συνδέσουν τον νέο ελληνισμό κατευθείαν με την αρχαιότητα, χωρίς άλλους ενδιάμεσους σταθμούς.

Αλλά μήπως και ο όρος Βυζαντινή αυτοκρατορία είναι ακριβής; Από ποιες πρωτογενείς πηγές, επίσημα έγγραφα, νομίσματα και λοιπά μνημεία μπορούμε να αντλήσουμε και να επιβεβαιώσουμε την ονομασία αυτή; Δεν υπάρχει πουθενά τέτοια αναφορά. Πρόκειται λοιπόν για ένα κρατικό μόρφωμα-φάντασμα και μάλιστα με χιλιετή διάρκεια;

ΓΙΑΤΙ ΒΥΖΑΝΤΙΟ;

Ο όρος Βυζάντιο εφευρέθηκε από τον ιστορικό Ιερώνυμο Βολφ μόλις το 1562. Δηλαδή εκατό χρόνια μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης. Και οι λόγοι είναι προφανείς. Προφανώς θα πίστευε πως, απομονδέοντας το ανατολικό αυτό κρατικό μόρφωμα από τη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία, θα το απέκοπτε ταυτόχρονα και από την ευρωπαϊκή κυτορία. Άλλωστε η ευθύνη των Δυτικών για την πτώση της αυτοκρατορίας είναι κάτι περισσότερο από εμφανείς, αφού η πρώτη πτώση της βασιλεύουσας συνδέεται με τη μεγάλη τους ιδέα, δηλαδή την απελευθέρωση των Αγίων Τόπων. Παρ' όλα αυτά οι ευσεβείς πόθοι εξετράπησαν του σκοπού τους και κατέληξαν στην άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1204. Και μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις οι ίδιοι οι στεγοφόροι διέπραξαν χειρότερες ωμότητες απ' ό,τι οι Οθωμανοί το 1453. Και παρόλο που η πρωτεύουσα μετά την πρώτη της πτώση απελευθερώθηκε το 1261, η αυτοκρατορία δεν μπόρεσε ποτέ πια να είναι και πάλι κραταιά. Θα πρέπει επίσης να αναφέρουμε ότι στη συνέχεια, ενώ η αυτοκρατορία κανδύνευε, ο πάπας εκβιάζε για την πραγματοποίηση της ένωσης των εκκλησιών, κάτι με το οποίο κατόρθωσε απλώς να διχάσει τους πολίτες.

Όμως η Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία ακόμη και σήμερα σε κάποιες περιπτώσεις δεν θεωρείται κομμάτι της ευρωπαϊκής ιστορίας. Θυμηθείτε τον Ντιρκέλ, ο οποίος θεωρούσε πως η αρχαία και η μεσαιωνική ελληνική ιστορία δεν περιλαμβάνονται στη λοιπή ευρωπαϊκή ιστορία.

Δεν φταίνε όμως πάντα οι ξένοι, αφού κι εμείς οι ίδιοι ορισμένες φορές χωρίς να έχουμε μελετήσει σε βάθος την ευρύτερη ιστορία της εποχής την αντιμετωπίζουμε με διάφορα τσιτάτα. Η έκφραση «βυζαντινολογώ» σημαίνει «παραπαίω», ενώ το Βυζάντιο ταυτίζεται με τη ραδιουργία και τη μηχανορραφία...

ΜΝΗΜΕΙΩΔΗΣ ΕΚΔΟΣΗ

Εδώ και πολλά χρόνια οι ούτω καλούμενες βυζαντινές σπουδές μάς έχουν προσφέρει εργασίες ιδιαίτερα σημαντικές σε ποικίλα επίπεδα: τόσο για την ίδια τη μελέτη της ιστορικής αυτής περιόδου όσο και των ποικίλων εκφάνσεών της -πολιτική, φιλοσοφία, ζωγραφική, μουσική, καθημερινή ζωή κτλ.- οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις αποδείχτηκαν ιδιαίτερα πρωτοποριακές.

Έτσι, η έκδοση από το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης ενός έργου όπως η «Οικονομική ιστορία του Βυζαντίου. Από τον 7ο έως τον 15ο αιώνα» μόνο χαρά και ικανοποίηση μπορεί να προσφέρει στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό αλλά και στο διεθνές. Ιδιαίτερα μάλιστα όταν το έργο, το οποίο κυκλοφόρησε αρχικά στην αγγλική γλώσσα (2002), εκδίδεται πλέον με σημαντικές προσθήκες και αναθεωρήσεις. Η όλη προσπάθεια των επιστημόνων από διάφορους κλάδους που συνεργάστηκαν για το τρίτομο αυτό έργο μάς κάνει να πιστεύουμε πως θα απαπελέσει μια μνημειώδη έκδοση, ένα σημείο αναφοράς στον χώρο των μεσαιωνικών σπουδών.

Ιδιαίτερα συγκινητική είναι η αναφορά της Αγγελικής Ε. Δαΐου -η οποία είχε τη γενική εποπτεία του έργου- στον μεγάλο ιστορικό Νίκο Σβορώνο. Όπως γράφει στον πρόλογό της, «η ανάγκη για τη συγγραφή μιας ιστορίας της βυζαντινής οικονομίας είχε προκύψει πριν από αρκετά χρόνια, όταν ζούσε ακόμη ο αείμνηστος Νίκος Σβορώνος, ο οποίος θα ήταν ένας από τους κυριότερους συντελεστές στην πραγματοποίηση του έργου». Να θεωρήσουμε πως το έργο αυτό αποτελεί και το καλύτερο μνημόσυνό του;

Όπως αναφέρει επίσης η ίδια, την προσπάθεια αγκάλιασαν όλοι οι διοικητές της Εθνικής Τράπεζας και συνέβαλαν ουσιαστικά στην πραγματοποίηση αυτού του τόσο σημαντικού έργου. Είναι δεδομένο πως τέτοιες φιλόδοξες και απαιτητικές προσπάθειες πρέπει να έχουν την υποστήριξη μεγάλων και επίσημων οργανισμών. Και μάλιστα θέματα ελληνικού ενδιαφέροντος καλό θα είναι να εκπορεύονται από τη χώρα μας. Αυτό δεν σημαίνει πως θα πρέπει να κάψουμε και να ράψουμε την ιστορία στα μέτρα μας. Η όλη προσπάθεια της Αγγελικής Ε. Λαΐου και του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης πιστοποιούν πως μπορούμε να προσφέρουμε στη διεθνή βιβλιογραφία έργα αντικειμενικού κύρους

Το εμπόριο καταλαμβάνει σημαντική θέση στην οικονομία του Βυζαντίου. Αριστερά, μικρογραφία από το χειρόγραφο της χρονογραφίας του Ιωάννου Σκυλίτζη που απεικονίζει ένα αυτοκρατορικό πλοίο, το οποίο όμως η αυτοκράτειρα Θεοδώρα, σύζυγος του Θεοφίλου, χρησιμοποιούσε για να κάνει εμπόριο προς ίδιον όφελος!

Εδώ και πολλά χρόνια οι ούτω καλούμενες βυζαντινές σπουδές μάς έχουν προσφέρει εργασίες ιδιαίτερα σημαντικές σε ποικίλα επίπεδα